

**Badische Landesbibliothek Karlsruhe**

**Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe**

**De civitate dei**

**Augustinus, Aurelius**

**[Freiburg im Breisgau], 1494**

**[Liber IX]**

[urn:nbn:de:bsz:31-313420](#)

## VIII

mōstrauit. pī qd  
volūt qdā cā cē ce  
rēc qd: pīo iue  
nisse frumēti. et  
b qd b dī pīz iſi  
dē fuisse angbor  
deū semiaret i egi  
pt. Eredūt q  
dā mercuriū de q  
b fūr mētio fuisse  
suū trimeguit et  
sc̄p̄līc libu d̄cō  
stellaroc. h̄pmuz  
cēn pī. vt pīz et  
bis q dīt in pce  
dēt cap. t etiā et  
bis q aug⁹ dīc hic  
nā fuit p̄tēpane  
t̄līdī. q p̄tmo boīe  
um in egypto iue  
nit. h̄bōdēt fuit  
semiātū i egypto  
en̄ egrētū filioū  
isrl̄d egypto vīz  
exodi ca. ix. sc̄m  
etia cēn pī. qī li  
bro illo cōmēdāt  
plotinus platō  
cus ergo mercuri  
us q libū illum  
sc̄p̄līt fuit posteri  
or plōne. Dīc āt  
vīncēt⁹ in specu  
lo histōnali q ipē  
trimeguit⁹ sc̄p̄līt li  
brū iſi. Sc̄p̄līt ci  
tres liboū q habē  
tur videis d̄bō  
gfecto. i q p̄la di  
ct de vīgnētō  
filio dei. t̄lī d̄cō  
stellaroc i q fata  
lē nētōtē aitruē  
tenit ad asclepi  
ut nepote escu  
lapi. d q sūt ea q  
fug⁹ aug⁹ ḡrac  
taut d̄ dīc. eius  
h̄m̄g trimeg  
stus sc̄p̄līt libz  
d̄ stellaroc de q  
fug⁹ dētē en̄ p̄tē  
vez q trimeguit⁹  
h̄z augu. ifra li. x  
vii. ca. xix. p̄c̄l  
sūt dīu sepié lapi  
ētēs grecie. libyo  
d̄ stellaroc sc̄p̄  
fuit p̄tga plōnī  
ve dīt. vez e aut  
q trimeguit⁹ scri  
p̄t duos li. iōs  
alios fug⁹ noia i  
tos. etiā b adyer

iside vxore osīt̄ egyptia dea  
et de parentib⁹ corūn qui  
omnes reges fuisse scribunt̄  
quibus parentib⁹ suis illa cū  
criñcaret inuenit hordei sc/  
Getē: arq̄ inde spicas mari  
to regi: t̄ eius cōsiliario mer  
curio demōstrauit: vnde eā  
dem t̄ cerē volūt: q̄ t̄ q̄nta  
mala non a poetis sed mysti  
cis eorum litteris memorie  
mandata sunt sicut leone sa  
cerdote prodente ad olym  
piadem matrē scribit alexan  
der: legant qui volunt vīpos  
sunt: t̄ recolant que legerūt  
t̄ vidēcant quibus hominib⁹  
mortuis vel de quibus eorū  
factis tanq̄ dīs sacra fucrit  
instituta. Absit vt cos q̄uis  
deos habeat: sanctis marty  
ribus nostris: quos tamē de  
non habemus vīla ex parte  
audeant comparare. Sicei  
non constitum⁹ sacerdotes  
nec offerimus sacrificia mar  
tyribus nostris: quia incon  
gruum et indebitū illicitūq̄  
est atq̄ ym̄ deo iantūm̄ de  
bitū: vt nec criminibus suis  
necludis eos turpissimis ob  
lectemus: vbi vel flagicia isti  
celebrant deorum luorum si  
cuž homines essent talia cō  
miserunt: vel conficta dele  
ctamēta demonum noxiōq̄  
si homines non fuerunt. Ex  
isto genere demonum loca  
tes non haberet deum: si ba  
beret deum: sed fortasse ho  
minū ab illa arte faciēdi dōs  
aūeno t̄ innocentī: illi impo  
tauerunt talem d. už: qui ea  
dem arte excellere voluerūt  
Quid ergo plura: Non esse  
spiritus illos colendos pro  
pter vitam beatam que post  
mortem futura est: null⁹ vel  
mediocriter prudens ambi  
git. Sed fortasse dicturi sūt  
deos quidem esse bonos: de  
mones autem alios bonos a  
lios malos: et cos per quos  
sa vitam in eternū beatā

tēdū q̄ aug⁹ inuit  
illō qd̄ dīc apule  
ius d̄ dō locans  
vidēt̄ q̄ eratv⁹  
d̄ emō. cī ficiū ab  
bis q̄ tales deos  
faciūt. q̄ cī m̄stos  
dos n̄ fecerūt. pīz  
et bis q̄ de ipo. s.  
dīxīca. iii.

Explicitus est liber octau⁹.

### Incipiunt capitula libri noni.

- i Ad quē articulū disputatio p̄missa que  
nerit t̄ q̄ discutit̄ dū sit d̄ residua que
- ii An inf̄ demōes qb⁹ d̄ sup̄iores ſtōc  
ſūt̄ sit aliq̄ p̄s bonoꝝ q̄ p̄ſidio adverā  
bititudine possit hūan a aīa puenire.
- iii Que demōib⁹ apulei ascribat qb⁹ cum  
rōnē n̄ subtrahat nihil dūt̄ assignat
- iv De giurbatiōib⁹ q̄ aīo accidūt̄ q̄ sit peri  
pateticoꝝ ſtoicorūq̄ ſententia.
- v Q̄ passionib⁹ q̄ xp̄ianos aīos afficiūt̄ nō  
in vītu t̄ ahāt̄ b vītūtē exerceant.
- vi Quibus passionib⁹ demones p̄fūcēt̄  
apuleio exagitāt̄ur quoꝝ ope hoīes  
apud deos aſſerit adiuuari
- vii Q̄ platonici ſigmēt̄ poetaꝝ ifamatōs  
deos aſſerat de coniarioꝝ ſlu dīoū ſū  
certamēt̄ cū he p̄tē ſdimonū ſū deoū
- viii De dīs celeſtib⁹ t̄ demōib⁹ aereis ſūt̄  
hoībusq̄ frenis apulei platonici dīſ
- ix An amicicia celeſtū deoꝝ p̄m̄ ſūt̄ finitio  
cessionē demonū possit hoī ſūt̄ p̄uidēt̄
- x Fm̄ plōnī ſūt̄ min⁹ mīcris ſūt̄ hoī  
mīcs in corpe mo: tali q̄ demons in
- xi De opione plōnīc q̄ putat̄ eterno  
aīas hoīm demōes ec̄ post corpora.
- xii De frenis p̄trariis qb⁹ ſūt̄ platonici ſe  
monū hoīm ſūt̄ natura diſtinguitur
- xiii Quō demons ſūt̄ nec cuž dīs. b cati nec  
cū homībus ſūt̄ miseri in vīramq̄ par  
tē ſine vīrusq̄ cōmūnē ſūt̄ mīdī.
- xiv An homīnes ſūt̄ ſint mortales poſſint  
vera beatitudine ec̄ ſelices
- xv De mediatorē dei t̄ hoīm hoī ſūt̄ ſhu
- xvi An rationabiliter platonici diſſimierūt̄  
deos celeſtēs declinantes terrena cō  
tagia hoīb⁹ nō mīſceri qb⁹ ad amici  
ciam deoꝝ demones ſuffragēt̄.
- xvii Ad cōmēdātā vitā brāzq̄ in p̄cipiatōe  
ēlūm̄ hoī ſūt̄ ſali mediatorē i dīgē ho  
mīm̄ q̄lis ēdemō ſūt̄ ſali q̄lis ēvn⁹ xp̄s.

# Liber

- xvij *Ex fallacia demonum dū sua intercessione viam spondet ad deum: hoc conatur ut hoies a via veritatis autem.*  
 xix *Qua appellatio demonum tā nec apud cultores eoz assumatur i significationē alicuius boni.*  
 xx *De q̄litate sc̄ie q̄ demōes sup̄bos fac̄t.*  
 xxi *Ad quem modum dominus voluerit de mōibus innotescere.*  
 xxii *Quid intersit inter scientiam sanctorū angelorum et scientiam demonum.*  
 xxiii *Homen deoz falso ascribi dīs ḡctū qd̄ tñ et angelis sanctis et hoib̄ iustis ex diuinaz scripturaz aucte cōmūe est.*

## Lapitulum. I

a *Ibo nos et ma*

*los de os tē. Hic ma-*

*pit liber nonus i*

*q̄aug⁹ inquit an-*

*sunt aliq̄ demōes*

*boni a q̄bo sit yl-*

*ta cr̄na sperada p̄mōt̄ int̄cēs*

*p̄bare q̄ nulli ta-*

*les sint. Et p̄t̄r̄t̄*

*liber iste xiiij. ca-*

*in q̄z p̄mo oñdit̄*

*q̄ sit sua int̄cē i*

*h̄ libro et q̄ sua in-*

*rentio ē disputa-*

*re de demōib⁹. id*

*i h̄ ca. fāc̄ itia. q̄a*

*p̄ oñdit̄ q̄d̄ r̄voca*

*ut̄r̄t̄ demōes bi q̄*

*posuerūt̄ q̄sdā de-*

*os malos sic la-*

*bco et alii. sic pa-*

*tuit. s. li. v. c. xiiij.*

*et li. viij. cap. xiiij.*

*Iti p̄o crediderūt̄*

*demones esse de-*

*os quosdaz. Se*

*cundo ibi.*

b *Hā aut̄ q̄cēs*

*deos tē. Osten̄*

*dir̄ quid vocabat̄*

*demones plātōi*

*et qui omnes de-*

*os bonos dicunt̄*

*esse. Iti aut̄ sen-*

*scrunt̄ q̄ demōes*

*non fuerūt̄ dī. s. 3*

*mediatorib⁹ inter*

*deos et hoies. et*

*parer de apulcio*

*s. li. viij. ca. xiiij.*

*ybi disputat̄t̄ est*

misentiant cū quib⁹ velut cū excellēntiorib⁹ placuit istā examinare et q̄  
stionē vtrū cultus plurimorū deoz  
psit ad consequendā vitā beatā q̄  
post mortē futura est: libro sup̄o-  
re quesuum⁹: q̄ pacto ipsi demōes  
qui talibus gaudēt̄ q̄lia boni et pru-  
dētes hoies aduersant̄ et dānāt̄ id  
est sacrilegia: flagicosa: facinoro-  
sa: nō de quolibet hoie f̄ dīp̄is dīs  
figmenta poetaꝝ: et magicaꝝ arti-  
um scelerat̄ puniēdāq̄ violētiaꝝ  
possint q̄si p̄p̄inq̄ores et amicicio-  
res dīs bonis conciliare homines  
bonos: et h̄ nulla rōne posse cōgītū  
est. Proinde hic liber sicur in illī  
fine p̄mīsim⁹: disputationē p̄tine-  
re debet dc differētia: si quaꝝ vo-  
lunt esse nō deoz inter se q̄s homi-  
nes bonos dicūt̄: nec differētia de  
orū et demonū: q̄x illos ab hoib⁹  
lōge lateq̄ sciūgūt̄: istos inter de-  
os et homines collocat̄: s̄ de differētia  
ipsoꝝ demonum. qd̄ ad p̄sen-  
tē p̄tinet questionē.

*L. II.*

a *Pud̄ a plerosq̄ em̄ vſitatuꝝ a*

*et dicit: alios bonos alios ma-*

*los demōes: q̄ siue etiāz sit*

*platonicoꝝ phor̄ siue quoꝝ libet̄*

*sententia nequaꝝ eius est negli-*

*genda discussio: ne quisq̄ velut de-*

*mones bonos sequendos sibi esse*

*arbitref. q̄s tanq̄ medios deos*

*q̄s oēs bonos credit: dū conciliari*

*affectat̄ et studet: vt q̄si cū eis pos-*

*sit eēp̄ mortē irretit̄ malignoz̄*

*spirituū deceptuꝝ fallacia: lōge*

*aberret ayo do: cū q̄ solo et q̄ solo*

*et de q̄ solo aia hūana: id ē rōnalis*

*et intellectualis btā est.*

*L. III.*

a *Ue igif̄ ē differētia demo-*

*q̄ nū bonorum et maloz̄: quā*

*do quidem platonicus apu-*

*leius de his vniuersaliter differētēs*

*et tā multa loquens de aereis eoz*

*corporib⁹: de virtutib⁹ tacuit̄*

*animorum: quibus essent prediti:*

*siboni essent. Tacuit̄ ergo beatitu-*

*dinis causam: indicium vero mis-*

*rietacere non potuit: confitēs eo-*

*rūmentem qua rationales esse*

*perhibuit non saltem imbuta mu-*

*nitamq̄ virtute passionibus ani-*

*mīrrationabilibus nequaꝝ cre-*

de hac posi-  
tionē cuꝝ a  
puleio et in  
tribus capi-  
tulis sequē-  
tibus. L. I.

c *Proin de hic liber*  
c. *et declarat*  
*inten-*  
*disputa-*  
*re de diffe-*  
*re de differētia*  
*monūmētū*

L. II.

a *Pud̄ a plerosq̄*  
c. *et in b.*  
ca. *edictau*  
gustin⁹ *cau-*  
sam *quare*  
vult *dispu-*  
tore de dif-  
ferētia de  
monūmētū

L. III.

a *Te*  
q. *igē*  
est differētia  
tē. *In*  
hoc capitu-*lo* ic̄p̄t̄ au-*gustin⁹* dis-*pu-**tationē*  
suam dede-*monib⁹* et  
pone s̄ba  
apulcio de  
ip̄is. Et  
quibus p̄z  
q. *demēs*  
quasi in sa-*lo* id cīt̄ in  
mari fueru-*ont* agitati  
vantis p̄s  
stomib⁹ sūt  
cm̄ olores  
id est odien-*tes* et ana-*tores* hoīm  
et miserab-*les*  
et indigna-*tur* et agnē-*ta*  
id est tristia-*tur* et letan-*tur*. Sūt at  
verba apu-*lii* ob illo



# Liber

teret. sic di-  
cit A. gelius.  
li. i. stoicoz  
marum? ser-  
uulis m̄ cō/  
ditiois. vt  
idē dīc li. q.  
et sic idē dī-  
cū lib. xvij.  
Domiciāo  
spante epi-  
cretus pbs  
nucopolym  
a roma dis-  
cessit: cū cēt  
senat⁹ sul-  
tu vt omēs  
phi vīde eie-  
ctū i. italiā i-  
terdicti es-  
sent. fit at  
hic s narrā-  
tiōe A. gel.  
q̄ā po-  
nit aug⁹mē-  
tio de arti/  
stuposocra-  
tis discipu-  
lo. de q̄ di-  
ctū fuit. s.  
li. viii. c. 13.  
fit etiā mē-  
rio de zeno-  
ne ⁊ chrysip-  
po. de q̄o  
sciendū est  
q̄ zeno vt  
dicit tulli⁹  
li. vii. de fini-  
bus. p̄an/  
cep̄s fuit sto-  
icor. nō rā-  
terū inuen-  
to: q̄ nouo  
rūsborz idē  
i. libro d̄ na-  
tura deon⁹  
dicit ḡ chri-  
stipp⁹ stoico-  
ru somnio  
rūz veteri-  
mus habeb-  
interps Le-  
tera patent  
Zeno ibi  
e. Que si  
ita sunt rē.  
Declarat i-  
tentioem  
phoz quo  
ad istas dis-  
cordiam vt  
sic patet

roze obnubilant: aut labes subuer-  
tunt. Accidit autem animo sapientis  
salua serenitate sapientie propter illa  
quod comoda vel incomoda appellant  
quaus ea dicere nolunt bona vel  
mala. Nam profecto si nihil impedie-  
ret eas res ille philosophus: quas  
amissurum se naufragio sentie-  
bat: sicut est vita ista salusque cor-  
poris: non ita illud periculum per  
horreceret: ut pallor et etiæ testi-  
monio prodere. Tertius etiam  
poterat per motionem pati: et fixa  
tenere mente sententiam: vita et  
lam salutem corporis: quorum ad-  
missionem minabatur tempesta-  
tum immanitas: non esse bona quod il-  
los quibus invenit facere et bonos:  
sicut facit iustitia. Quod autem f-  
aiunt ea nec bona appellanda esse  
sed commoda. Verborum certami-  
ni non rerum examini deputanduz  
est. Quid enim interest utrum apti-  
us bona vocentur commoda: dum  
tamen ne his priueat: non minus si oic  
quod peripateticus pauescat et palle-  
at: ea non equaliter appellando: sed equaliter  
existimando. Ambo sane si bonorum  
istorum seu comodorum periculum ad fla-  
gicii vel facin' virganci: ut alii ea  
retinere non possint: male se dicunt  
hec amittere: quibus natura cor-  
poris salua et in columis habetur:  
quod illa committere quibus iusticia vi-  
olatur. Ita mens vestra est ista se-  
tentia: nullas perturbationes etiæ  
si accidunt inferioribus animi par-  
tibus: in se contra rationem pruale  
re permittit: qui immo eis ipsa domi-  
natur eisque non consentiendo sed  
potius resistendo regnum virtutis  
exercet. Talem describit etiam x-  
gilius eneas ybi ait. Adhuc immo-  
ta manerit: lachryme volvuntur in  
anes. La. V.

**n** <sup>a</sup> **On est nunc necesse copi-**  
**ose ac diligenter ostendere**  
**quid de istis passionib<sup>o</sup> doceat scri-**  
**ptura diuina: qua xpiana eruditio**  
**continetur. Deo qippe illā ipaz mē**  
**tem subyicimus regendam et iuuā**  
**dam: mentiq; passiones ita mode**  
**randas atq; frenandas ut in vñz**  
**justicie conuertantur Den: qip si in**

¶ *leis hōis s̄. d̄ deo p̄r r̄m̄. sa  
p̄ficiēt an̄ s̄ub m̄it̄ m̄odēt̄ &  
f̄rm̄d̄. et Iuḡ. p̄p̄. ḡnd̄.*

b. "Nā r̄ stoico  
rū ē r̄c. Rep:ebē  
dit stoicos dupli  
citer. pmo q̄m i  
sericordiā culpāt  
dicens ḡ stoicus  
ille de quo in p̄  
ecclēti capitulo  
dictus est, timore  
nausfragij turbas  
tus est qđ m̄ ex di  
ens epicteti p̄ba  
uit idcm stoic' nō  
eis viciōsū. bone  
stus fuissestetur  
bar' m̄ sericordia  
Et adducit ad h̄  
dictū ciceronis i  
oione quaz fecit  
p̄ quinto ligario  
Vbi misericordiā  
p̄it in virtutes  
loudās singulārē  
misericordiā celariā  
Itē reprobendit  
stoicos de hoc q̄  
dicunt solū p̄tra  
alios phos ybis  
p̄cedere. et adduc  
p̄ta stoicos dcm  
tullij li. i. de ora  
toe q̄ grecos de  
bm̄i p̄tēiomb̄  
virugat. Lerrno  
ibi.

c. Sz adhuc me  
rito r̄c. mouet q̄  
stionē quandam  
d̄p̄dicit passioni  
bus. an videlicet  
sint i āgeli quā  
en̄ n̄ terminat. Lō  
star in in angelis  
bm̄i passionēs q̄  
sint mot̄ apper  
tus sensitiū nlla  
ten̄ inueniunt.

L. VI.  
a. Vlainteris  
q̄ de sancis  
r̄c. In b̄ ca. p̄ba  
oēs demōes esse  
malos ex dictis a  
pulch̄ s. ca. vii. po  
sitis. et per conse  
quens nō sūr me  
diatores inter de  
os et homines si  
cur idem apulej̄  
dicit. ut patitur s̄  
li. viii. ca. xiij.

disciplina nra: si tā q̄rit̄ v̄t̄ p̄pi  
anim' nascat: s̄ q̄re iralet  
ne v̄t̄ sit trist̄: si v̄t̄ sit trist̄  
nec v̄t̄ ticeat: s̄ q̄d ticeat ira  
sci em̄ peccati vt corrigat: cō  
tristari p̄ afflictio vt libere  
timere pericitati ne p̄creat:  
ne scio v̄trū qlq̄ sana cōside  
b. ratōe rep̄hēdat. Nā r̄ stoico  
rū ē misericordia solere culpare.  
Sz q̄pto honesti' ille stoicus  
misericordia perturbare hois  
liberandi: q̄ timore naufra  
gh. Lōge meli' t̄ h̄uani': et  
p̄ox sensib' accōmodati' ci  
cero in celaris laude locut' ē  
vblait. Nulla de virtutibus  
tuis; nec admirabilior: nec  
gratio: misericordia ē. Quid ē at  
misericordia: nūl alienē misericordiā  
dā in nro corde cōpassio: qua  
v̄t̄ si possim' subuicere cō  
pellimur. Seruit at mot̄ iste  
rōni q̄n ita p̄bet misericordiātū  
stacia p̄seruet: siue cū indigē  
t̄ tribuit: siue cū ignoscit pe  
nitēti. Hanc cicero locutor e  
gregi' nō dubitauit appellare  
virtutē. quā stoicos int̄ vi  
tia nūcere non pudet. Qui  
tū v̄t̄ docuit liber epicteti no  
bilissimi stoici ex decretis ze  
nonis t̄ chrysipi: q̄ huic se  
cre p̄matū habuerit huicse  
modi passionēes in aim sapien  
tis admittunt: quē v̄t̄ oib̄  
liberū. et volūt. Tūn̄ sit cōse  
quens: vt hec ipa nō putent  
vitia: q̄n sapiēt̄ sic accidunt:  
vt xtra virtutē mētis rōnēq̄  
nihil possint: et yna sit eadēq̄  
snia peripateicox vel etiāz  
platonicox t̄ ipoꝝ stoicoruz.  
Sz vt ait tulli': v̄rbi contro  
uersia iā diu torquet homines  
greculos: cōrētiois cupidio  
res q̄ veritatis. Sz adhuc  
merito queri p̄t̄: v̄t̄ cuz ad  
vite p̄fis p̄tineat infirmitas  
tē etiā in q̄busq̄ bōis officijs  
huicsemoi p̄peti affect̄. Sā  
cti nō āgeli t̄ sine iro puniāt  
q̄s accipiūt etna deilege p̄u  
niendos t̄ miseriō sine miser

rie cōpassiōe subuentiant: et  
p̄icitatiib' eis q̄s diligūt sine  
timore opitulen̄: et tū illarū  
noia passionū p̄suetudie lo  
cutōishūane etiā i eos ysur  
penk: p̄pter qndā opeꝝ simi  
litudinē: non p̄pter affi cito  
num iſfirmitate: sicut ip̄e de  
fm scripturas irasci. noctū  
ylla passiōe turbat. Illo eī  
ȳbū vindicte ysurpauit effe  
ct̄: nō illi' turbulēt̄ affect̄.

"Gla interizd. La. VI. a  
q̄ scris a gel' q̄stioē d̄lata:  
videam' quēadmodū dicāt  
platonici medios demones  
int̄ deos t̄ homines p̄stitutos  
ist̄ passionū estib' fluctuare  
Si enī mētē ab his libera eis  
q̄ dñante: mot̄ huiuscemo  
di si paterent̄: si eos diceret  
apulei' sili motu cordis t̄ sa  
lo mēt̄ p̄oēs cogitatōuz est̄  
fluctuare. Ip̄a iſgit̄ mēs eoꝝ  
id ē ps anī lugior q̄ rōnēles  
sunt: et in q̄ xl' t̄ sapia si v̄lla  
eis eēt: passionib' turbulēt̄  
inferior̄ animi p̄tū regēdis  
moderād: s̄q̄ dñaret̄. Ip̄a in  
quā mēs eoꝝ sic iste platoic'  
cōfitēt̄ salo p̄batōuz fluctu  
at. Subiecta ē ḡ mēs d̄monū  
passionib' libidinū. formidi  
nū-iraruz atq̄ huicsemodi  
ceter̄. Que iſgit̄ ps in eis li  
bera ē cōposq̄ sapie q̄ place  
at dijs: et ad bonoꝝ deoꝝ sili  
tudinē hoib̄. Sulat̄: cū eorū  
mēs passionū vitis subiuga  
ta t̄ opp̄la: q̄cqd rōnis natu  
ralis h̄z ad falledū t̄ decipiē  
dū: tāto acri' intēdat̄ q̄to cā  
magi possidet nocēdi cupidi  
tas." La. VII.

"Glo si q̄s dt̄ n̄ ex oīm  
q̄ s̄ ex maloꝝ d̄monū nūe  
roce: q̄s poete q̄rūdā hoim  
osores t̄ amatores deos n̄ p̄  
cula v̄t̄ate fingūt̄. Illo ei di  
xit apuleius salo mēt̄ p̄ oēs  
cognitionū est̄ fluctuare: q̄  
mō ist̄ intelligere poterim'  
q̄s cū h̄ diceret̄: nō q̄rūdā. i.  
maloꝝ. s̄ oīm d̄monū medi

Lapi. VII  
a. Vod si q̄s  
q̄ diciū r̄c. In  
hoc cap. excludit  
augustin' qndāz  
responsione que  
darī possit ad ar  
gumentū quo in  
p̄cedenti capitu  
lo p̄baut̄ oēs de  
mones cē malos  
possit em̄ dici q̄  
apuleius nō loq̄  
tur de oib̄ demo  
nibus q̄n dicit de  
mones passionatos  
fm fictiones  
poeticā que nō  
est p̄cula v̄rt̄a  
te. et q̄n dicit alia  
que ponuntur su  
p̄ in. vii. ca. Sz lo  
quitur m̄ de mo  
nis. Lōtrariū aut̄  
p̄bat aug' dupl̄r  
primo q̄ de cisē  
demonib̄ locut̄  
est quando dixit  
eos passionatos  
et q̄n dicit eos me  
diatores int̄ deos  
t̄ homines. vt sup̄  
li. viii. ca. xiiij. pa  
tuit. Sz oēs posu  
it medieto: es. er  
go om̄es vult cē  
passionatos."

Secundo ibi  
b. Vod em̄ ait  
fingere r̄c. p̄bat  
idem exponendo  
int̄entionē apulej̄  
q̄n dicit lib. d̄ deo  
socratis. poetas  
funisse deos pas  
sionibus subiacē  
re. quā fictionem  
m̄ reputat apule  
ius non esse pro  
cula v̄rt̄ate. Ex  
q̄ dicio apulej̄ re  
cte intellecto p̄t̄  
iūm̄ differēt̄ de  
oib̄ demonib̄  
idez sensisse. Est  
aut̄ dicit̄ poetaz  
fm apulej̄ fictō  
q̄ talia d̄is em̄  
buūt̄ seu x̄m̄ib̄  
tāq̄ sint dū cū m̄  
fm iūm̄ sint dū  
In hoc atē dicit̄  
v̄t̄ poetarū. q̄s

VITIUSSES PRO P̄T̄ IN D̄L 4 M̄P̄T̄ 250:

# Liber

*Pr. I. lib. 2. cap. 1. l. 1.*

saltē demōbilla  
 cōperūt. q̄ sic fin  
 gendo dīs asscri  
 būt.  
 c Deniq̄ hīc ē  
 tē. ad intellectus  
 eoꝝ q̄ dicit apule  
 ius d̄ minerua et  
 vñtereſ ſue mar  
 et fīm homīz. ſci  
 endū q̄ homerus  
 fuit quodā de  
 os anasle grecos  
 et coꝝ gr̄ in bello  
 troiano ſouifſ ī  
 ter q̄s poſuit mi  
 nerua q̄ ē dea arti  
 um et dea belloꝝ  
 nā ipa ē bellona  
 vocat at apuleꝝ  
 minerua hōeri et  
 cā ē q̄d minerua  
 h̄ finit. et q̄ ipſa  
 in medys ceterib  
 graū. id ē grecor  
 interuenit achill  
 grecorum fortissi  
 mo. cobibēdo tre  
 ianos et p̄cipue  
 becoꝝ troianor  
 forūſumū quem  
 achilles in bello ī  
 terfecit. Et eodez  
 mō ex grec troiāo  
 rū poluit dīos a  
 liq̄s eis fauīces.  
 ſicut vñcre dīaz  
 amoꝝ et martē de  
 umbelloꝝ. Istud  
 p̄ dictū homeri  
 iō reputat ſuicī  
 um apuleꝝ. q̄ re  
 putat q̄ minerua  
 et venꝝ et mars ſūt  
 dū q̄z loꝝ ē in al  
 tissimo ethere nec  
 cū boib̄ cōicāt m̄  
 p̄p̄chiratē ē dictū  
 illō. q̄ ſm ipm q̄  
 d̄ p̄missis dictū ē  
 d̄ demōb̄vificat  
 Dicit belinand  
 luꝝ. q̄ homerus  
 ap̄b̄ arthenenses  
 p̄ inſano habuꝝ ē  
 q̄ dixit dīos inf  
 fe beiligeratē. de  
 bello triā dīos  
 contra troianos et  
 p̄ troianis facit  
 ſgilius luꝝ. enī  
 dīos mentionez.

etatē p̄p̄ aerea corpa ſinf de  
 b os et hoies dſcribebat; h̄ ei  
 ait fingere poetas: q̄ ex iſto  
 rū demonū nūcro deos faci  
 unt: et eis deoꝝ noia iſponūt:  
 et qb̄ voluerit hoib̄ ex his a  
 micos inūnicoꝝ distribuūt  
 ſictis carmib̄ iſpunita licētia  
 cū deos ab his demonū mo  
 rib̄ et celeſti loco et britudis  
 opulētia ſmotos eē ghibeāt.  
 Hec ē ḡ ſictio poētarū dīos di  
 cere q̄ dīs nō ſūt: eosq; ſub de  
 oꝝ noib̄ mī ſe decertare p̄  
 p̄ter hoies q̄s p̄ ſtudio p̄tuz  
 diligūt vel oderūt. Nō p̄cul  
 at adiūtate dīc hāc ē ſictionē  
 q̄m deoꝝ appellan vocabulq̄  
 dīs ſūt: tales ſi dſcribūt d̄  
 mōes q̄les ſūt. Deniq̄ hīc  
 ē ē dič homer̄ iniquā illā mi  
 nerua q̄dīs celeſtib̄ grauez  
 cohibēdo achillē int' uct̄. Q̄  
 ḡminera illa fuerit poeticiū  
 vult ec̄ ſigntū eo q̄minera  
 deaz putat: cāq̄ ſinf dīos q̄s  
 oēs bonos brōſq; credit i al  
 ta ethere a ſede collocaſ: pro  
 cul a p̄uſatōe mortalii. q̄ ē  
 aliq̄s demō fuerit grecis fa  
 uens: troiāisq; p̄trari ſic alt  
 adiūtus grecos troianoꝝ opi  
 tulatoꝝ: quē vñer̄ ſeu mar  
 tis noīe idē poēta cōmēorat  
 q̄s dīos iſte talia ſi agētēs in  
 celeſtib̄ hīratōib̄ p̄oīt: et hi  
 demōes p̄ his q̄s amabāt cō  
 tra eos q̄s oderāt in ſe d̄cer  
 tauerit: h̄ ſi p̄cula vītate po  
 etas dixiſſe p̄fessus ē. De his  
 q̄pe iſta dixiſſt: q̄s hoib̄ ſiſi  
 motu cordis et ſalo mēt̄ p̄oēſ  
 cogitationū ſtūt̄ fluctuare te  
 ſtat: ut poſſet amores et odia  
 ſi p̄iūſticia. ſi ſic p̄lō ſills co  
 rū ſi vñerato ſib̄ et aurig: ſm  
 ſuax ſtudia p̄tisi p̄ alij ſe adū  
 ſus alios exercere. Id ei vide  
 tur p̄b̄ curasse plōnicus ne  
 cū h̄ a poet̄ cancerēt: ſi a de  
 mōib̄ medijs ſi ab iſpis dīos:  
 q̄ꝝ noia poete ſingendo po  
 nūt: fieri crederēt. L. VIII

"Eid illa ipa diffini: a d Sed ſicut po  
 pulis ſc̄. vñerato  
 tio demonū: Paꝝ ne  
 intuēda c̄ybi certe oēs def/  
 minādo cōplex̄ ē. Q̄ ait de  
 mōes ē genere aſalia: anio  
 paſſiuā: mētē rōnaliā: corge  
 aerea: tpe eſna. in qb̄ quicq̄  
 cōmēoratis nihil dixit oīno  
 q̄demōes cū bōis ſaltē ho  
 bus id viderenſ hīc cōc: q̄d  
 nō cēt i malis. nā ipoſ hoies  
 cū alīq̄to lati" dſcribendo  
 cōplectere: ſuo loco de illis  
 dīc ſtanq̄ de iſtimis ar̄ter  
 renis: cū p̄r̄ dīſſer de cele  
 ſtib̄ dīs vt cōmēdati duab̄  
 p̄tib̄ ex ſūmo et iſimo ad vlti  
 mū tertio loco de medijs de  
 monib̄ loqueret. Igit̄ hoies  
 inq̄ rōne gaudētēs: ofone  
 pollētē ſimōtib̄ aīs: mo  
 rūdīs mēbris: leuib̄ et an  
 xis mētib̄: brūt et obnorūs  
 corpib̄: dīſſilb̄ morib̄: ſimi  
 lib̄ errorib̄ quicaci audacia  
 p̄inaci ſpe: caſſo labore: ſoz  
 tuna caduca ſingulatī morta  
 les: cūctith in vñiuero gene  
 rc ppetui: vñcīſſ ſufficien  
 da ple mutabiles: volucr̄ ſē  
 pore: tarda ſapiā: cīta morte  
 q̄rula vita: frāſi colūt. Lum  
 hīcā mīta diceret q̄ ad pluri  
 mos hoies p̄ināt: nūq̄d cīta  
 illō tacuit q̄d nouerat eē pau  
 coꝝ: vbi ait: tarda ſapiā cīta  
 morte. Qd̄ ſi p̄mīſſet nillo  
 mō recte gen̄ hūanū dſcri  
 ptōis hīc ſtātē diligētia  
 ſmīſſet. Lū xō deoꝝ excellē  
 tiā cōmēdarēt: ipaz btitudis  
 nē q̄ volūt hoies p̄ ſapiam/  
 uenire in eis affīauit excel  
 lere. Prōinde ſi aliq̄s demō  
 nes bonos velleſ intelligi: ali  
 qd̄ etiā in ipoꝝ dſcriptōe po  
 neret: vñ vel cū dīs aliquaz  
 btitudinis p̄tē: vñ cū hoib̄  
 q̄lēcūq̄ ſapiaz putarenſ hīc  
 cōmēorat: q̄ bōi dīſcer  
 nerēt a malis. q̄uis et eorū  
 malicie liberī exprimēde p̄c

L. VIII  
 a Tid illa ipa dif  
 finito  
 tē. In B̄. ca. p̄b̄  
 auḡ oēs demōes  
 cē malos ex diffi  
 nitōe demonum  
 quā ponit apule  
 ius in hīc ſo  
 cratis p̄t medī  
 uz q̄ diffinītē po  
 ſita est. ſ. li. viii.  
 co. vij. Et qua  
 diffinītē au  
 gustinus narrat  
 et arguit ſic apu  
 leius posuit tra  
 Genero animaliū  
 rationalium ſalī  
 cer dīos: demōes  
 et homines: demo  
 nes medios inter  
 dīos et homines  
 dīſcribendo yco  
 dīos in codem ſi  
 bro. et rangē illō  
 quod in eis exel  
 lit attribuit eis fe  
 licitatē. dīſcri  
 bendo vero homi  
 nes in codem ſi  
 bro post principium  
 tangit non ſoluz  
 illud quod ē ſimō  
 hominū ſed enī  
 q̄d ē excellētē  
 bonitatis paucō  
 rum ſc̄ ſapiētēz  
 quā aliqui tarde  
 et cū labore equi  
 runt. Sed diffi  
 mētē demōes  
 et rangē ſa in q̄  
 bus cū hominib̄  
 cōveniunt. nihil  
 omnino attinet

## IX

eis qd̄ ē cōe  
mū boī bo  
munib⁹ ip  
sis. nec ali  
qd̄ in q̄ue  
māt cū dīs  
q̄ ad illō in  
q̄ deoī boī  
tas t̄ excel  
lētia crūst  
nā l̄ pone  
ret demōes  
cū dīs c̄ue  
nire q̄ ad ec  
nitatē cor  
poz. nō m̄  
q̄ ad puri  
tē animo  
rū in passū  
onibus q̄s  
turbelaf̄ vo  
est immoī  
h̄ separat  
deos a de  
monibus q̄  
sparer qd̄  
sensit oēs  
demōes ma  
los cē. q̄uis  
nō auderet  
hoc exp̄isse a  
dicere.

La. IX

a b. 2

In hoc ca.  
arguit br̄us  
augustinus  
ex diffinī  
tione p̄dīca  
ad proban  
dum q̄ oēs  
demōes sur  
mali t̄ q̄ nō  
sūt adhibē  
di tanq̄ me  
diatores in  
ter nos t̄ de  
os. Et hoc  
q̄ sic p̄t̄z  
ex ip̄a diffi  
nitōne cor  
ip̄i bñt ant  
mos et cor  
poz quod  
enā dīs  
et homib⁹  
sensit apu  
leus. Lo  
pus aut̄ de  
ten̄ cē anīo  
yt p̄bat p

ccerit: non tam ne ip̄os q̄ ne cul  
tores eoz apud quos loquebatur  
offenderet. Significauit tamen  
prudentibus quid de illis sentire  
deberent: quando quidem deos  
quos omnes bonos beatosq; cre  
di voluit: ab eoz passionibus atq;  
vt ait ip̄e: turbelis om̄i mō separa  
uit sola illos corporū eternitatē cō  
iūgens: aīo aut̄ nō dīs s̄ hoib⁹ simi  
les demōes aptissime inculcas: t̄  
h̄ nō sapientic bono: cui⁹ t̄ hoīes  
possunt esse participes: sed pertur  
batione passionuz: que stultis ma  
lisq; dñatur: a sapientibus h̄o t̄ bo  
nisita regitur vt malint eaz nō ha  
bere q̄ vincere. Nā si non corporz  
sed animorū eternitatē cuz dīs  
habere demōes vellent intelligi:  
non vtiq; homines ab huius rei cō  
sorū separaret: quia t̄ hominib⁹  
eternos esse animos proculdubio  
sicut platonicus sentit. Ideo cum  
hoc genus animantium describeret:  
immortalibus animis: mori  
bundis membris dixit esse homi  
nes La. IX

a. Lphoc si ppterēa cōmūne  
cum dīs eternitatē non  
habent homines: q̄z corpe sūt mor  
tales: ppterēa ergo demōes ha  
bent: q̄z corpe sūt imortales: q̄les  
igitur mediatores sūt inter homi  
nes t̄ deos: p̄ quos ad deoī amic  
ias homines ambiant qui hoc cū  
hominib⁹ habent deterius: qd̄ ē  
in animante melius: id est animū:  
hoc aut̄ habent cū dīs melius qd̄  
est in animante deterius: id est cor  
pus: Lū enī animās: id est asal ex  
anima cōstet t̄ corpore: q̄z duoru  
aia est vtiq; corpe melior: t̄ si viti  
osa t̄ infirma: melior certe corpo  
re etiam sanissimo atq; firmissimo  
quoniam eius natura excellētior:  
nec labē vtiq; postponit cor  
pori: sicut aurum etiam sordidum  
argento seu plumbo licet purissi  
mo carius estimatur. Ita media  
tores deoī t̄ hominū: p̄ quos in  
terpositos diuinis humana iungū  
tur: cum dīs habent corpus eter  
num: vitiosum aut̄ cū homib⁹ ani  
mū: quasi religio qua volūt dīs

hoīes p̄ demōes iāgī in corpe sīt  
non in aio cōstituta. Que nā tan  
dem istos mediatores falsos atq;  
fallaces q̄si capite deorsim nequi  
cia vel pena suspendit vt inferio  
realis p̄t̄: id est corp⁹ cū supiori  
bus: superiore h̄o: t̄ animū cū iferio  
rib⁹ habeat: t̄ cū dīs celestib⁹ i pte  
seruētē p̄iūcti: cū hoib⁹ āt frēstrī  
bus in pte dñante sīnt miseric̄. Cor  
pus qui p̄ seruum est: sicut etiaz  
Salustius ait: animi imperio: cor  
pori fuitio magi vtimur. Adiūxit  
aut̄ ille: alter p̄ nob cū dīs alter p̄ cū  
beluis cōe ē: qm̄ de hoib⁹ loqbaſ:  
qbus sicut beluis mortale corpus  
est. Ita aut̄ quos iter nos t̄ deos  
mediatores nobis philosophi p  
uiderūt: possunt quidez dicere de  
animō t̄ corpe: alterū nobis cum  
dīs: alter p̄ cum hoib⁹ cōe est: s̄ si  
cū dīs tanq̄ in puerū ligati atq;  
suspenſi: seruum corpus cū dīs bes  
tis: dñm animū cum hominib⁹ mi  
seris h̄ites: parte inferiore exal  
tati: supiore deieci. Unde etiam  
si quisq; propter hoc eos putau  
rit immortalitatē habere cū dīs:  
quia nulla morte sicut aīalium ter  
restrium animi eoz soluunt̄ a cor  
pore: nec sic existimandū est eorū  
corpus tanq̄ honoratoꝝ eternuꝝ  
vehiculum: sed eternum vinculū  
damnandoꝝ La. X.

"Lotin" certe nostre memo  
pt̄ rie viciniis temporibus: pla  
tonē ceteris excellentiū itel  
lexisse laudat. Is cū de humanis  
animis ageret: pater inquit mis  
ericors mortalia illis vincula facie  
bat. Ita hocip̄m quod mortales  
sunt hoīes corpe: ad misericordiā  
dei patris p̄tinere arbitrat̄ est: ne  
sem̄ huius vite miseria teneant̄  
hac misericordia indigne iudica  
ta est iniquitas demonū: q̄ in ani  
mi passiū miseria non mortale sic  
homines: sed eternum corpus ac  
cepit. Essent q̄p̄ felicio: es ho  
minib⁹ si mortale cū eis haberet  
corp⁹ t̄ cū dīs bñt animū. Essent  
aut̄ pares hoib⁹: sicut animo mis  
ero saltem mortale cum eis habe  
re meruissent et corpus si tamen

u

4

dictū salut  
stū in catū  
nario i p̄n  
cipio. qui  
sic d̄ Am  
mi ip̄o cor  
poris fui  
tio magis  
vtimur. al  
terū nobis  
cuz dīs. al  
terū cōe est  
cū beluis.

Salustius

cū dīs cōm̄ cati.

veniūt qn  
rum ad bo  
na disposit  
ionem cor  
poris. t̄ ad  
eternitatē

corporz. ve

parz ex dī  
finitō ipa

Si p̄tum

ad aīdīs

positionez

solū conus

nūt cū ma

lis hoib⁹

ḡ sūt dete  
riores et mi

seriores q̄z

boni homi  
nes. immo

simpl̄ sūt

miseri. q̄a

ps q̄ debet

ret cē ūgi  
or. sc̄ anti

pēdet deoꝝ

suꝝ versuſ

malos ho  
mies cuz q̄

o p̄uenit.

La. X.

a. Loti

p̄ nō cē

re z̄. ib ca

pi pb̄t au

gust. q̄ de

mōes n̄ sūt

mi⁹ miseri

quia corpa

bñt eterna

re

# Liber

Et facit hic duo. q: primo probat q: ex quo sunt animo passivi sunt coi piso miseriores. Adducit hō ad h̄ di cū platonici quē dīc vicinū tibi sue memoriæ. de ipso hō dicte contra academicos. lib. iii. sic. os platonis in philosophia purgatissimum et lucidissimum dīmōt; nubib; er rōtis emicuit ma xime in platonio. q: platonic p̄bus ita ei similis iudi catus est ut simul eos vixisse. tantū aut̄ tr̄ḡs ferret ut in hoc ille. i. i plato reuir; isse putandus sit. Hec ibi. Et mā crobus sūg som nū scipionis dīc sic. Plorinus in ter p̄bie professores cum platonice a princeps est r̄c. b Non em̄ aliquid r̄c. Hic excludit singulariter quādam falsā estimatiōnem quam q̄s posset h̄re de mē te apulc̄. q: posser quis estimare q̄ mentis sue sūt dicere q: ex demoneb; sūt dīj p̄fectum sapientie et possit ita esti matio originē tra bere ab his q̄ dīc apulei⁹ de hoib; q̄s posuit i demoneb; querit p̄mor tē vi p̄t sequenti capitulo. s̄z hāc esti matiōe de demonibus excludit.

acquireret aliquid pietatis ut ab erūnis vel in morte re quiescerent. Nunc vero nō solum feliciores hominib; non sunt animo misero; sed etiā miseriores sunt ppetuo corporis vinculo. b Non em̄ aliqua pietatis et sapiētie disciplina p̄ficientes; intelli gi volunt ex demonibus fieri deos: cum aptissime dixerit demones eternos.

## Capitulum XI

icit quidem et alias d hominib; demones eē: et ex hominib; fieri lares larvas; et manes. Lares si meriti boni sunt; lemures si malis seu larvas; manes aut̄ deos dicūt; sed incertuz est bonorum eos seu malorum esse meritorum. b In q̄ opinione quantam voraginem aperiant sectādis per ditisq̄ moribus; quis nō videat; si vel paululum atten dat; q̄si quidem quālibet ne quam fuerint homines; vel larvasse fieri dum opinantur vel dum manes deos tanto peiores sūnt quanto sunt nondi cupidiores; ut etiam

## Copitulum XI

a Icit q̄dem et alias hominē r̄c. In hoc capi. ponit d aug⁹ doctrinā apulei⁹ de hoib; p̄mōtē. q̄ mul tū ē p̄iculosā. q̄ bonis morib; nocua. Sumit aut̄ illud q̄d hic allegat ex libro ei⁹ deo s ocratis. Et est aduertēdū q̄ apulei⁹ licet poneret alias cōverti i de mones. nō sic intermixt q̄ videlicet efficerent demones p̄ natura seu p̄ essentiā. i. solū p̄ quandā p̄cipitatiōe eo mō q̄ nos dīc⁹ ex hoib; deos fieri. iuxta illud p̄s. Ego dīc̄ dīj est; r̄c. Facit aut̄ i hoc ca. tria. q̄ p̄mo ponit opinionē ei⁹ de cōversiōe alias q̄s dīc̄. Cōverti i de mones vel fieri demones. m̄ demones ex hoib; factos distinguit i duo genera. sc̄ in lares et lemures seu lar vas. alias hō ipsas distinguit i tria genera. vīcī i lares lemures seu larvas et manes q̄s deos cōr̄. Sc̄do ibi b In q̄ opinione r̄c. oñdit q̄ntimali occasio sit op̄io p̄dicta. nā q̄ credis q̄ aie post mortē fiat larva vel manes ad no cōdū cupidi. i. sacrificios eis ut nō noceat. Et cōscīdū q̄ sacrificat p̄ne dicunt necromantici

nā fin̄ isidorū li. viii. etymologiarū. necromantici sūt q̄ rū p̄catiōib; vident̄ resuscitari mortui dīnare et ad me rogata respondere. ad q̄s suscītādos cadauez sā guis adiūct de quo etiā loquit̄ aug⁹. b. li. viii. ca. xxv. Letatio ibi. c Larvas quippe r̄c. Exponit dicta op̄i-

nōnem quantu s quibusdam sacrificijs tanq̄ ad larvas quas diuinis honorib; post mortem se iūtari opinentur; vt noceant. Larvas quippe dic̄t esse noxios demones ex hominib; factos. Isidores hō li. viii. etymologiarū id est et addit. Q̄ co rum natura ēter rere porulos et in angulis gam retenchosis. col dem vero demones vocat apulci us larvas et lemures. Dicit autem ouidius libro. v. de fastis. q̄ remu ria dicta sunt festa que romulus ante fratris sue remi celebavit. et a romanis in mai o celebrata sunt. p̄cessu vero sp̄is mutata p̄ma iā sc̄. r. in. l. dicta sūt lemuria festa illa. et unde venit ut etiā anime de funeris ieiunia diceret. lares eūt appellatur dī patrī. S̄ apuleius vocat lares gene raliter oēs alias bonas. et q̄ eude mones. id est beras vel bonos de mones esse dicit.

Quid sūt manes fī apulei⁹ p̄t in principio b. cōquis aliū p̄ manes intelligat deos mortuoz. q̄ p̄tē dī cūt cē inf lunā et trā. ut p̄t p̄ lucanū li. ix. De distincōe hō sīaz diverse sūt op̄iones gētūlū. nā apulei⁹ distincōe uno mō ut b̄ patrī. et lobco alio mō ut pater. b. li. ii. ca. xiiij. et aliū alio mō ut ibidē dīx. et idco p̄ manes t̄s res etiam diversi diversa intelligunt. L. XII.

a Ed nūc de his agim⁹. r̄c. In h̄ co. p̄bat aug⁹ oēs demones cē malos seu mīeros et bis q̄ apulei⁹ attribuit dīs et hoib; dīb; ab iūicē distinguit̄ fī ipm. Et facit h̄ duo nā p̄mo p̄tē deos apulei⁹ et quid̄ p̄s q̄ ipē ista bina sīalia. id ē deos et hoib; distinguit̄ mībus diffērentiis opp̄ositis. L. viii. op̄osimō vīs pars competit dīs. et altera pars hominib; Distinguuntur enim loci sublimitate. et eius opp̄o sitio sc̄ilicet infimitate. cum habitacula summa que sunt deorum. ab infimis que sunt hominum tam̄ intercapcio. id est spaciū fastigū dispescat. id est separat̄ vel diuidat. Distinguuntur etiā cōvenit-

## IX

re. et tenuis opposito. cum illuc sit. s. apud deos eterna viuacitas et inde secessit. hic autem sequitur apud homines sit viuacitas caduca et succisia. id est succeedens et transiens. Distinguuntur etiam beatitudine et eius opus. sicut cum ingenia illa scilicet deorum sint ad beatitudinem sublimata. hec autem scilicet iugum ho- minus sunt ad miserias infinitas. id est depresso.

Secundo ibi b. Inne hec eterna deorum et hominum et perducatur proposi- tum. et arguit sic. Demones enim a- puleium sunt medi inter deos et homines. ergo medio modo se habent ad conditiones hominum et deorum quod potest duplificiter intelligi. quia vel nec habent conditions deorum nec homini- nū. sicut illud quod dicit medius inter duo extrema quod ab negotiis virtutis. vel medietate conditionum greci- cipant virtutis. Utrum est aures. et hinc ad primam oppositatem seu contrarietatem condi- tionum. quod scilicet sublimatus et infimus. et loci de- mones medio modo se habent. et apud ipsum. qui non sunt in loco superi- mo. nec in infimo. sed in medio. scilicet in aere. Et hoc restat in quadruplicitate aliis duabus contrariis. quod videtur deos habebat ad pri-

intercapitulo fastigii dispe- scat: et viuacitas illic eterna et indefecta sit: hic caduca et succisia. Ingenia illa et ad beatitudinem sublimata: hec ad miserias infinitas: hic et leertia: ibi terrena video com memorata: contraria de duabus nature quibus virtutis: id est summis acquis infinitis. Triumque propositum de diis laudabilia: eadem repetiuntur alios quidem verbis: ut eis alia tria aduersa ex hominibus redde- ret. Tria deorum hec sunt: loci sublimatas: vite perpetuas: perfecto nature. Hec alios verbi ita repetiuntur: ut eis tria contraria humane conditionis oponerentur: cum et habitacula inquit summa ab infinitis tanta intercapitulo fastigii dispecat: quod dixerat loci sublimata. Et viuacitas illic in- quirit eterna et indefecta sit: hic caduca et succisia quod dixerat vite perpetuata. Et in genia illa inquit ad beatitudinem sublimata: habet miserias in- finitas: quod dixerat nature per- fectione. Tria igitur ab eo posita sunt deorum: id est locus sublimis: eternitas: beatitudo: et his tria omnia tria hominum: id est locus infimus: mortalitas: miseria. b. Inter hec eterna deorum et hominum: quoniam de mones medi- os posuit: de loco nulla est con- trouersia. In sublimemque et infimum: medius locus aptius simus habet et dicit. Letera bi- na restant: quibus cura atten- tior adhibenda est: quemadmo- dum vel aliena esse a demoni- bus ostendit: vel sive eis distri- buantur ut medietas videat ex- posceret: sed ab eis aliena esse non potest. Non enim sic dicimus: lo- cū mediū nec eēsumū nec in- sumū: ita de mones cū sint alia rōnalia: nec brōs esse nec miserios: sicuti sunt arbusta vel pecora: quod sūt sensus virtutis experientia recte possimur?

dicere. Quoꝝ ḡrō metib⁹ in- est aut miserios esse aut bea- tos esse necesse est. Item non possumus recte dicere: nec mortales esse demones nec eternos. Omnia namque vi- uentia aut in eternum viuent aut finiunt morte quod viuent. Nam vero isto tempore eter nos demones dixit: Quid igitur restat nisi ut hi medi de duo bus summis unum habeant et de duobus infinitis alterū. Nam si utramque de imis habe- bunt: aut utramque de summis: mediū non erunt: sed in alter utram partē vel resiliunt vel recumbunt. Quia ergo his binis sicut demonstratum est ca- rere utramque non possunt: excep- tis ex utramque per singulis mediabuntur. Sic per hoc quod de infinitis habere non possunt: et in eternitate que ibi non est: vnu hoc de summis habent: et ideo non est alterū ad complē- dam medietatem suam quod in infinitis habent nisi miseriam.

## Capitulum. XIII

e. Stiracē plōnicos sublimū deorum vel brā- cefinitas vel eterna beatitudo: ho- minū vero infimus vel miseria mortalē vel mortalitas miseria. Demonū autem mediorū vel miseria eternitas vel eterna miseria. Nam et quoniam illis que in defini- tione demonū posuit: non eos medios sic promittebat ostendit quoniam tria dixit eos habere nobis- cū quod genere alia: quod mēte- rōnalia: quod animo passiva sunt cum diis autem vnu: quod tpe- eterna: et vnu proprium quod corpore aerea. Quoꝝ ḡrō mediū quoniam hinc cū summis: tria cū infinitis: Quis si videat relati- ca medietate: quoniam inclinen- tur et deprimantur in infinitis. S3 plane ibi etiam mediū potest ita in- uiciri: ut vnu habent per se quod est corpore aereū sic et illi de summis atque infinitis singula propria di- corpus esther eū: hominesque

illaz contrariū. non aut potest dici quod me- dio non negando videlicet utramque per- contrariū: vnuque a deomib⁹ et facie- do utramque alienā ab ipsis. quod tunc non cō- cēnt et nō nec ipsa- les: nec brevi nec mi- seri. ḡ se ibat ad illos prius pōteraz contrariū sic medi- eras cōposcit. ut scilicet medietatem illaz. i. duos prius illaz duarū contrariū eratū in quāna co- ueniat cu dīs. et in alfa cu boīb⁹ sūq̄ tu ad contrarietatem q̄ cōm̄ etnū et ipsa- le. Quoniam cu dīs in vna ḡre contrari- etatis lēz in cōm̄- tate. ḡ ad contrarie- tate alia quod scilicet ē in- ter beatitudinem et miseriam cōve- niunt cum homi- nibus in aliqua ḡte eius. sed illa non est beatitudo a cuius homines fūt ipm̄ non sunt beati ergo cōveniunt cu boīb⁹ in miseria.

## Læ. XIII

a. Stirat- q̄b⁹; pla- e. tonicos zē. In hoc ca. ostendit au- gustinus et hoc me- diationis quoniam a puleius deomib⁹ attribuit quod ipsi se miseri. Et facit h̄ tria. non s̄mo ostendit ex diffinitione demonū quam dat apuleius. quod ipse non posuit rōna- bilitas eos est medi- os in deos et homi- nes. quod tamen ipse conat et face- re ut p̄z. s̄li. vñ- ca. rū. sed ibi. b. S3 plane zē. Ostendit quoniam in- tra dietā diffinī- tionē potest pōme-

# Liber

Venit hō in hoc vnu liber p[ro]p[ter]e G[ra]m[maria]

dij. videlicet f[er]m nat[ur]am. Et ideo loquitur Aug[ustinus]. hic etenim supra d[omi]n[u]m f[er]m nat[ur]am vel eq[ui]litar[em] ali quam et cetera distantias ab extremitatibus. ex quo uno modo q[uod] posse sunt ponunt medie et cludunt eos esse miseros. et per consequētus suster esse malos. nam in demonibus idem est fuisse maius et cetera malum. Tertio ibi et Sicut vestiū recte ostendit q[uod] dato sunt aliquid eu demones. id est boni et beati somnies. tamē ipsi non sunt mediū inter deum et homines. et loquitur de medietate sic p[ro]p[ter]o La. XI.

¶ Trū v[er]e est. In hoc ca beatus Augustinus inquit an aliquid homo possit esse medium cōveniens et emendator iter deos et homines alios. et quia h[ab]et videf de pendere ex questione a illis ido illis.

terrenum: duo vero communia sunt oibus: q[uod] generis sunt aialia et mete rōnalia. Nam et ipse cum de diis et hominibus loqueretur. habetis inquit bina aialia. Et non solent isti deos nisrationales mente perhibere. Duo sunt residua: q[uod] sunt a[li]o passiva: et ipse eterna. Quoq[ue] h[ab]et unū cū infirmis: cū summis alteris: ut proportionali rōne librata medietas neq[ue] sustollat in summa: neq[ue] in infra deprimat. Ipsa est autem illa demonū misera eternitas: vel eterna miseria. Qui enim aut anno passiua etiam misera dixisset: nisi per eorum cultoribus erubuerit. Porro q[uod] per uidentia summi dei: sicut etiam ipsi facturū non fortuita temeritate regitur mūndus numerū esset istoq[ue] eterna miseria: nisi esset magna malitia. Sicut beati recte dicunt ei demones: non sunt eu demones q[uod] inter homines et deos isti in medio locauerunt. Quis ergo est loc[us] boni nisi demoniū: si supra homines: si fra de os: istis p[ro]bant adiutorium: illis miseriū. Si enim boni eternis sunt perfecti et beati sunt. Eterna autem beatitudine medios eos esse non sinit. q[uod] multū diis cōpat: multumq[ue] ab homib[us] separat. Tunc frustra isti conabantur ostendere quod demones boni: si et mortales sunt et beati: recte mediū cōstituant inter deos et mortales ac beatos: et homines mortales ac miseros. Et enim utrumq[ue] habeat cū diis: et beatitudinem scilicet immortalitatem: nihil autem hominibus t[em]peris et mortalib[us]: quod non potius remoti sunt ab hominib[us] diisq[ue] cōiuncti: q[uod] inter utrōq[ue] medium cōstituit. Tunc enim mediū eent habent et ipsi duo quicdā sua sicut binis alterutroq[ue]: sed cū singulis utrōq[ue] cōmunia: sicut homo medium quiddā est inter pecora et angelos: ut q[uod] pecus est animal irrationaliter atque mortale: angelus autem rationale et immortale: medium h[ab]et inferioris angelis: superioris pecoris: habens cū pecoribus mortalitatē: rōne et angelis animal rationale mortale. Ita ergo cūz q[ui]rumq[ue] medium inter homines immortales sunt.

tales: miserosq[ue] mortales: hoc in ventre debemus: quid aut mortales sit beatū: aut immortale sit miserum.

La. XIII.

"Trū et beat" et mortalis hō velle possit: magna est inf[er]no mines q[ui]stio. Quidā enim cōditōes suā h[ab]ilius experirū: negauerū q[uod] hominē capacē esse beatitudinis posse q[uod]diu mortaliter vivit. Qui dā yero extulerunt se: et austi sunt dicere sapientie sp[irit]otes: beatos esse posse mortales. Quid si ita est: cur si ipsi potius mediū cōstituunt inter mortales miseros: et immortales homines: beatitudinē h[ab]entes cū immortibus beatis: mortalitatem cum mortalib[us] miseros. Profecto enī si beati sunt: inuidet nemini. Haec quid miseriū inuidet? Et iō mortalibus miseriū q[ui]ntū p[ar]tē ad cōfessionē quendā beatitudinem consulant ut etiam immortalis valcent esse post mortem: et angelis immortalib[us] beatissimis coniungi.

La. XV.

Iaut q[uod] multo credibilius a Lap. XV. s[ed] probabilius disputatur: oīs homines q[uod]diu mortales sunt: etiam miseri sunt necesse est: querēdus est mediū quoniam solum hō vix etiam deus sit: ut homines ex mortali miseria ad beatam immortalitatem huius mediū beata mortalitas interueniendo perducatur: quez neq[ue] non fieri mortalem oportebat: neq[ue] permanere mortalem. Mortalis q[uod]pe facit cōmō infirmata verbi diuinitate: sed carnis infirmitate suscepit: non autem permanit in ipsa carne mortalvis quaz resuscitavit a mortuis: quoniam ipse fructus est mediatoris: ut nec ipsi ppter q[uod]s liberando mediator effectus est: in perpetua vel mortis carne remaneant. Prinde mediatorē inter nos et deum et mortalitatem habere oportuit transire: et beatitudinem permanēt: ut per id quod transit cognoveret moritū: et ad id quod permanet transferret ex mortuis. Boni igitur angelis inter miseros mortales: et beatos immortalis mediū esse non possunt: quia ipsi quoq[ue] beati et immortales sunt.

Xp̄j mediator deo + 5030

primo portum cum die uersitate op[er]ationum circa eoz. Et ostendit q[uod] uita operatione vna q[uod]tā minus videtur ē vera rationabilis poterit q[uod] hō aliquis me diaret nec deos et homines alios q[uod] de mones me diarent.

3. In hoc capitulo ostendit auctor q[uod] q[uod]s cōvenit ēne possit esse mediū t[em]poris inter deum et homines. Et facit in hoc capitulo duo q[uod]p[er]missimō ostendit q[uod] nullus beatus permanēt p[er]petuo ēterno ētempore mediū nisi sit mortal. Tideo enī beati angelū non possent ētempore mediū atores sed soli ipsi q[uod] mortalē etiā stans et beatus fuit. Secundū ibi.

## IX

b. Possunt b. Prout autem medijs esse angelii mali: quod immortales sunt cum illis: miseri cum ulti. His traxi est mediator boni: quod aduersus eos immortalitatem et misericordiam mortalium ad tempus voluit et beatum in eternitate persistere potuit. Ac sic eos et immortales superbos et miseros noxios: ne per immortalitatem iactantiam se ducerent ad misericordiam sue mortis humilitate et sue beatitudinis benignitate destruxit in eis quorum corda per suam fidem mundans: ab illo summa immundissima damnatione liberavit. Homo igitur mortal et miser longe sciuncit ab immortalibus et beato: quod eligat medium propter immortalitatem et beatitudinem copuletur: Quod possit deleccare in demonum immortalitate miserum est: quod possit offendere in Christi mortalitate iam non est. Ibi ergo caueatur est miseria sempererna: hic mortis timenda non est: que enim non potuit sempererna: et beatitudo amanda est sempererna. Ad hoc quippe se interposuit medius immortalis et miser: ut ad immortalitatem beatam transire non sinatur quoniam in hoc persistit quod ipsedit: id est in ipsa miseria. Ad hoc autem se interposuit mortal et beat: ut mortalitate transacta et ex mortuis ficeret immortales: quod in se resurgentendo monstrauit: et ex miseriis beatos quia beatitudo non est ab ipso discessit. Alius est ergo medius malos qui separat amicos: alius bonus qui reconciliat inimicos. Et ideo multi sunt medijs separatores: quod in istitudo quod beatum est unius dei participatio fit beatum. Lui participatio per unitationem miserae multitudine malorum angelorum: quod se opponit potius ad impedimentum quod interponit ad beatitudinis adiutorium: et etiam ipsa multitudine obstrebit quodammodo ne possit ad illud unius beatificum gaudium: ad quod perducemur: non multis est uno mediator opus erat: et hoc est ipso cuius participatio summa beatitatis: hoc est verbo dei: non factio sed per quod facta sunt omnia. Nec tamen ob hoc mediator est: quia verbum maxime quippe immortale et maxime beatum verbum longe est.

La. XVI.  
O n  
n eniz  
ver est et In B  
ca. iprobat  
augustinus  
dicit apu  
lej quod  
detur repu  
gnare bis  
que dea sit  
in precedenti  
ca. de ipo.  
dic em apu  
leus lib. de

mortalibus misericordia sed mediator per quod homo eis ipso ostendens viros ad illud non solum beatum: verum etiam beatificum bonum non oportere queri alias mediatores per quos arbitremur nobis gaudiis gradus esse mollescos: quod beatus et beatificus deus: factus prius humanitatis nostre: compendium prout principia diuinitatis sue. Neque enim nos a mortalitate et misericordia liberans ad angelos immortales beatosque ita prout ei participatio etiam nos immortales et beatiti simus: sed ad illam trinitatem cuius et angelicam participationem beatissimum. Ideo quoniam in forma servi ut mediator esset infra angelos esse voluit in forma dei super angelos mansit. Idem in inferioribus viavit qui in superioribus vita. La. XVI.  
On enim vero est quod idem placitonicus ait: dixisse platonem nullus deus misericordia homini. Et hoc principium eorum sublimitatis ait esse specimen: quod nulla attractio hominum contaminant. Ergo demones contamiari fatentur: et ideo eos a quibus contaminant mundare non possunt: omnesque immundi parisi sunt: et demones conrectatione hominum: et homines cultu demonum. Aut si et contra misericordiam hominibus: nec tamen contaminari demones possunt: dicti perfecto meliores sunt: quod illi nisi misericordia non possunt: ut eos sublimiter separatos humana conrectatio contamiare non possit. Deum quidem summum omnium creatorum: quem nos verum deum dicimus: sicut a platonem predicari assuerat: quod ipse sit solus qui non possit penuria sermonis habuimus: quis ratione vel modice comprehendit: vix autem sapientibus viris: cuicunque vigore animi quieti licuit a corpore remouerunt: intellectum huius dei id est in se velut in altissimis tenebris rapidissimo coruscamine lumine candidum intermixtus adest tunc sapientium deo socratis et nullus deus misericordia homini immedieatur: communis est cum hominibus: nec enim iungitur homini. Lui ratio est: quod dicit nulla est attractio tamquam habeat ratione seu causam improbat. Augustinus in libro capitulo. tri. Phil. 2. pliciter et patet ei vero prima. Secunda portat ibi b. Deum quidem etiam quod est confirmatio et fortificatione precedentis. Probat autem discutendo per singulos sensus hominis quod non oportet deos certamiantur et coiunctio vel communione cuicunque hominum: vel quod sensus sunt tales quibus homo non misericordia nec deo nec demoni sicut gustus et etiis et olfactus: vel si sunt aliqui sensus vel alta operatione quibus deus coniungitur homini prout sensus audiens et etiam locutio non est hoc deus.

# Liber

contaminabis. et  
hoc probat speci  
aliter de visu. p/  
mo quo ad sum-  
mum deum q/ om-  
nes alios deos p/  
dixit fm Plato  
nem. Nam de isto  
deo dicit Apule-  
tus quarto doctri-  
nam platonis ip-  
se videri potest ab  
homini intellec-  
tu aliquo modo  
videlicet per mo-  
duum quo visu cor-  
porali couscatio-  
videtur scilicet ra-  
ptum et in transi-  
tu. non enim sic q/  
comprehendatur  
vel visus mentis  
in corporatur. et ra-  
men deus sumus  
non contaminan-  
tur. Secundo quo  
ad deos alios se-  
cudarios puta si-  
dera que plato et  
etiam Epuleius  
posuit deos esse  
qui corporali oculi  
lo videntur. et tam  
non contaminan-  
tur. Quo ad ali-  
os vero sensus pa-  
tet satis intentio  
Augustini. Ter-  
tio ibi.

Miror autem plu-  
num tam tamen po-  
nit terram rario-  
ne qua improbat  
dictum apulej. et  
primo ponit sua  
rationem contra  
illud quod dicebat  
apuleius de con-  
tractatione corpo-  
rali deorum et pa-  
terin principio bu-  
ius capituli. Lo-  
quitur autem de  
contractatione vel  
contractatione co-  
porali cum tam  
loquamus de bea-  
ta vita et rebus in-  
telligibilibus que  
fm ipsum corpo-  
ralia cuncta tran-  
scendunt.

mētib⁹ cū se q̄stū licuit a cor-  
pore remouerūt. Nec ab eis  
contaminari p̄t: qd ē q̄ isti dū  
pp̄terea p̄stituunt longe in  
sublimi locone contractatione  
contaminant hūana: q̄si cor-  
pora illa etherea tactu tm q̄  
ant hūano et nō etiā visu p̄tra-  
miri. Porro si nō contami-  
nant sidera cū vident q̄s de  
os oēs visibiles dū: nec dōmo-  
nes hoīm contaminant aspe-  
ctu: q̄uis de p̄rio videatur.  
An forte vocab⁹ hūanis p̄tra-  
mirēnt: q̄ acie nō contaminā-  
tur oclōz: et iō demones me-  
dios h̄nt p̄ q̄s eis voces ho-  
minū nūcienf: a qb⁹ lōge ab-  
sunt ut iō contaminantissimi p̄se  
uerēt: Quid tā de ceteri sen-  
sib⁹ dicā: Nō ei olfaciendo co-  
taminari v̄l dū possent si ades-  
sent. vel cū adslūt demones  
p̄nt viuoz corpoz vaporib⁹  
hūanoz si tantis sacrificior  
cadauerinis nō contaminant  
nidorib⁹. In gustādi at sen-  
sunnulla necessitate reficien-  
de mortalitat⁹ vrgent: ut fa-  
me adacti: cibos ab hoīb⁹ q̄-  
rāt. Tact⁹ dō in p̄tate ē. Mā  
liczab eo potissimum sensu co-  
tractatio dictayideat: hacte-  
nō tñ si vellēt miscerent hoīb⁹  
bus: ut viderēt et ab hoīb⁹ vi-  
derent: audiret et audiretur.  
Tangēdi autē q̄ necessitas?  
Mā neq̄ hoīcs id cōcupisce-  
re auderēt: cū deoz v̄l dōmo-  
nū bonoz cōspectu v̄l collo-  
q̄o fruerent? Et si itatū curi-  
ositas p̄grederef ut vellet  
qñā pacto q̄spia possit iuitū  
tagere deū veldemonē: q̄ ni-  
scaptū si p̄t passere? Vide  
do igit visibusq̄ se p̄bendor  
loquēdo et audiendo: dū cor-  
poralis misceri hoīb⁹ possēt:  
Hoc autē mō demones si mi-  
scerent ut dixi et nō contaminā-  
tur: dū autē cotaminarent si  
miscerent: si cotamiaables di-  
cunt demones: et cotamina-  
bles deos. Si autē cotamia-  
nā

tur et demones: qd cōscrūt hoīb⁹  
ad vitā post mortē btām q̄s conta-  
minati mūdare nō p̄nt ut eos mū-  
dos dūs incotamiatis possint ad-  
iungere: inf q̄s et illi mediū cōstu-  
tisunt. Aut si hoc eis bñficij nō cōfe-  
runt: qd p̄dest hoīb⁹ dōmonū ami-  
ca mediatio: An v̄t p̄ morē nō ad  
deos hoīcs p̄demōcs trāsēat: sed  
simul viuat v̄trīq̄ cotamiat. ac p̄  
hoc incutri btā: H̄si sorte q̄s dicat  
more sp̄giax v̄lhuiusmodi rex  
mūdare demōes amicos suos: ut  
tanto ip̄i sordidiores fiant: q̄to fuit  
hoīes eis velut tergētib⁹ mundio  
res: Qd si ita ē cotaminationib⁹ dū  
mūscēt demonib⁹: q̄ ne cotamia-  
renf: hoīm p̄pūq̄tātē cōtractati-  
onēq̄ vitarūt. An forte dū p̄fit ab  
hoīb⁹ cotaminatos mūdare dōmo-  
nes: nec ab eis cotamiat: teo mō  
nō p̄nt et hoīes: Quis talia sentiat  
nisi quē fallacissimi demōes dece-  
perūt: Quid q̄ si videri et videre  
cotamiat: Evidēt ab hoīb⁹ dū q̄s  
visibiles dū: clarissima mōlumia-  
et cetera sidera: tutioresq̄ sunt de-  
mones ab ista hoīm cotaminationē  
q̄ nō p̄nt videri nisi velit: Aut si nō  
videri s̄t videre cotamiat: negent  
ab isti clarissimis mōlumib⁹ q̄s  
deos opinant videri hoīes: cū ra-  
dios suos terras v̄sq̄ p̄cedat. Qui  
ti cox radij p̄ q̄q̄ diffusissimūda in-  
denō cotamiant: et dū cotamiae  
tur si hoīb⁹ miscerēt: etiā si eēt ne-  
cessari in subueniēdo tract⁹. Mā  
radijs soli et lune tra cōtingit: nec  
ista cotamiaf luce. Miror autē plu-  
rimū tā doctos hoīes q̄ cūcta cor-  
pore et sensibilita que p̄ incorpali-  
b⁹ et intelligibilib⁹ postponēda in-  
dicauerūt: cū agit de btā vita cor-  
porali cotamiationū facere mēti-  
one. T̄bi est illud plotini v̄bi ait  
fugieđū ē igit ad clarissimā p̄tiam  
et bipatere tibi oīa. Que ligat clas-  
sis inq̄t aut fuga nisi silez deo fieri.  
Si ḡ deo tāto illioz q̄to q̄s fit p̄-  
pinq̄o: nulla ē ab illo alia lōgīq̄-  
tas q̄ ei dissiliudo. Incorpali dō  
illi etiā et icōmūrabilis: tāto ē anīa  
hoīs dissimilior q̄to rex ipalium  
mutabiliq̄ cupidior.

Sed obi-  
d Ubi ē  
illud plo-  
ti et rōno  
nem suam  
confirmat  
q̄ dē plo-  
tim q̄ plas-  
tonem op̄i  
me intelle-  
xit. ut pa-  
rūt supra  
capitulo. et  
Ipse vero  
cum dixi  
s̄t fugien-  
dum dīgūt  
ē ad clari-  
sum pa-  
triam s̄t  
celestes  
et ibi pare-  
re id est pa-  
tebunt tibi  
omnia. Ita  
m̄ quasi  
scipsum re-  
sargens.  
qua dī-  
rat fugien-  
dum est. q̄  
si esset op̄  
fuga cor-  
porali. s̄c  
qui fugit i  
navi ḡ ma-  
re. subiun-  
xit.

c Que  
igitur das-  
sis aut fu-  
ga nisi si  
mūle deo  
fieri. qua  
si ducet. si  
vis ad clā-  
rissimā pa-  
triam que  
nire non i  
diges clas-  
se aut fuga  
aliqua cor-  
porali. sed  
sufficiet de  
o similez si  
en. Ex hoc  
dicio plo-  
tim probat  
augusti. q̄  
elle propri-  
quum deo  
et miseri-  
tia est. com-

## IX

gideco non a  
et ptrecre  
tionem cor  
porale. sed  
per alium  
lationem ad  
ipm. Lato  
aut qd oco  
est similius:  
qto a consal  
bus remo  
nor.

La. XVII

a b vta  
nef.  
z. In h ca  
pi. oñdit q  
in ipo me  
diatorez ha  
ben? couel  
entissimuz  
q et cõtamin  
ari nō pos  
sit et pcam  
natos mun  
dere possit  
et sic eos q  
prius erant  
imudi deo  
mundo co  
pulare.

Thi. 2.

L. XVIII

a Alli  
f autē  
illi.  
z. Istò ca  
pulu cloz  
et p. rotu. et  
ptz itentio  
augustinu.  
nec indiget  
expositio.

La. XIX

a Edne  
f de ver  
bis z. In  
h ca. augu.  
incipit age  
rede bonis  
angelis et on  
dere primo  
quod diffi  
cata malis  
angelis. ta  
in re qd i no  
mie. oñdit  
ho spâluer  
quod qd a co  
ru q dmo  
nes colunt  
nobiscu co

<sup>a</sup> Oct sancf qm La. XVII  
b imortali puritati que in sum  
mo est ea q in imo sunt mor  
talia et imuda couenire nō possit:  
opus est quidem mediatore nō tñ ra  
li qui co:p<sup>d</sup> qdez habeat imortale  
ppinquū sumis. aīm aut morbo bidu  
simile infimis. q morbo nobis inui  
deat poti ne sanctumur: qd adiuuet  
vt sanctumur: si tali q nobis infimis  
ex corporis mortalitate coaptat in  
mortali spūs iusticia p quā nō loco  
ruz distantia s similitudinis excel  
lentia mansit in sumis: mundadis  
liberandis q nobis vere diuinum  
prebeat adiutorum. Qui pfecto  
incotaminabilis deus absit vt co  
taminatione timeret ex ho: q in  
dutus e: aut ex ho: b: inter quos i  
homine querat e: Nō ei qua sūt  
bec interim duo: q salubriter suai  
carnatōe mōstravit nec carne pos  
se cõtaminari vera diuinitatē: nec  
ideo purandoes demones nobis ec  
meliores quia non habet carnem.  
Hic ē sicut eu p̄dicat sancta sc̄ptu  
ra mediator dei et hominū hō xps  
iesus: de cui diuinitate qua patri  
est semp equalis: et hūanitate qua  
nobis fact ē similis: nō hic loc ē vt  
cōpetenter prona facultate dica  
mus.

La. XVIII

a Alli aut illi fallaceloz medi  
atores demones q cū per  
spiritus imūdiciam misericac mali  
gni multis effectib<sup>d</sup> clarcant: per  
corpalū tñ locoz interualla et p ac  
reoz corpoz levitatē: a pectu a  
nimoz nos auocare atoz auertere  
moliuntur: non viam prebent ad  
deum: sed ne via teneatur impedi  
unt: qñ quidem et in ipsa via cor  
porali q falsissima est et plenissima  
erroris: qua non iter agit iusticia:  
quoniam non p corpalem altitudi  
nem: sed p spiritalem hoc est incor  
porale similitudinē ad deum debe  
mus ascendere: in ipatni corporali  
via q demonū amici p elementoz  
gradus ordinant inter ethereos  
deos et terrenos hos aereis de  
monibus medijs constitutis. Hoc  
deos opinantur habere p̄cipiū ut  
pter hoc interualluz locoru con

tretratioe nō contaminentur hu  
mana. Ita demones contamina  
ri potius ab hominib<sup>d</sup> q homies  
mundaria demonibus credunt: et  
ideo ipsoes cõtaminari potuisse: ni  
si loci altitudine muniretur. Quis  
tam infelix est vt ista via mundari  
se existimet ybi homines contami  
nantes: demonees contaminati: di  
contaminabiles predicanter et nō  
potius eligat viam ybi coniamina  
tes magis demones evitentur: et  
ab incontaminabili deo ad in eun  
dam societatem incontaminatoz  
angeloz: homines a contaminati  
one munndetur. La. XIX

<sup>a</sup> Ed ne de verbis etiaz nos  
certare videamur: qm nō  
nulli istoz: vt ita dixeriz: de  
moniculaz: in qbus et labeo e: eos  
dem phibent ab alijs angelos dici  
quos ipi demonees nūcupant: iā mi  
hi de bonis angelis aliquid video  
differendū: quos isti esse nō negat  
sed eos bonos demonees vocare q  
angelos maligni. Hos aut siē scri  
ptura loquiē fm quā xpianisum:  
angelos quidem partim bonos: pti  
malos: nūq vero bonos demonees  
legimus. Sed ybicunq illarum lit  
terarum hoc nomen positum regi  
tur: siue demones siue demonia di  
cantur: non nūl maligni significan  
tur spiritus. <sup>b</sup> Et hanc loquēdi cō  
fuctudinē intantum populi vlsqz  
q securi sunt: vt eoꝝ etiam qui pa  
gani appellantur: et deos miltos ac  
demones colendose cō contendūt  
nullus xos sit taz litteratus doc  
qui audiat in laude vel seruo suo  
dicere: demonē habes: s quilibet  
hoc dicere voluerit: nō se aliter ac  
cipi q maledicere voluisse dubita  
re non possit. Que igitur nos cau  
sa cōpellit: vt post offensionem au  
rum tam multarum: vt iā pene sint  
omniū q hoc verbum nūm malā  
prem audire consueverūt: qd dixi  
mus cogamur exponere: cum pos  
sim angeloz noie adhibito: ean  
dem offensionem q noie demonuz  
sieri poterat euitare. La. XX

<sup>a</sup> Elāqz etiā ipa origo huius  
q nominis si diuinos intuca

venūt in re  
q ad b q' cō  
fuct bonos  
āgelos esse  
quāvis dis  
cēpēt a no  
bis in noie  
Et facit in  
b ca. duo.  
q' pmo po  
nit sententi  
am labēdis  
z p̄z rotuz  
de istolabe  
one dicuz  
fuit s. li. q.  
ca. iii. Et  
etia li. viii.  
ca. vii. sedo  
ibi.

b Et bāc  
le qndi z.  
oñdit q no  
ster modus  
loqndi quo  
scz p demo  
nes nō ireli  
ligim' nūl  
malignos  
spiriū tenē  
dus ē poti  
us q labeo  
nos. qmz  
gis couenit  
cū oī p̄sue  
tudine los  
quentiū eti  
om gentiliū  
q mod' lo  
quendi la  
beoms.

La. XX

a Vā  
q. q̄ eti  
anq ipa on/  
go z. In h  
ca. ostendit  
augustinus  
ex origie bu  
is nois de  
mon qpm  
cōgruit ma  
lis angelis  
poti q bo  
nis. et hoc  
probar. da  
hoc nomen  
iponit a sci  
entia cū sic  
grecū. nam  
interpretia  
tur in lotu

angela

# Liber

no peritus  
vel sciens.  
A scientia  
vero potius  
nominantur  
**Lor. 8.** mali spiritus  
eius quod boni  
et hoc propter  
effectus scientie qui est  
inflatio et  
superbia. quem esse  
cum in bo  
nis spiritibus impe  
dit caritas. In malis  
impedimentis  
tuis non habet.

**La. XXI.**  
a. Psi  
i autem  
**Luce. 4.** demones.  
c. In hoc capitulo ostendit  
dicitur auctoritatem  
guittinus quod  
modo democles  
scientia ac  
quirunt. et  
tamquam se non  
habere cari  
tatem ostendunt.

**La. XXII.**  
a. Is  
b. angelis et.  
In hoc capitulo ostendit au  
gustinus differentiam inter  
bonos angelos et  
malos. ostendit autem  
quod differunt  
boni a malis tam per  
caritatem quam  
per scientie et noncice  
claritatem.

mur liberos aliquid assert cognitione dignissimum. Demones enim dicuntur quoniam vocabulum grecum est ob scientiam nostram. Apostolus autem spiritu sancto locutus ait Scientia inflat caritas vero edificat. Quod recte aliter non intelligit: nisi scientia: tunc prodesse cum caritas inest: sine hac autem inflare: et in superbia inanissime quasi ventositas extollere. Et sic in demonibus scia sine caritate: et ratione inflati: et superbia sunt: et honoris res diuinorum et religiosorum seruitutez quam vero deo deberi sciuntur: sibi fategerint exhiberi: et quantum prout: et apud quod prout: adhuc agunt. Extra superbiam propter demonum quod per meritos possidebatur genitus humanus: deinde virtus que in Christo apparuit: quantam virtutem habent: anime hominum nesciunt immunita claretis inflare: demonibus similis superbiam non sciuntur. **La. XXI.**

**Ps.** autem demones etiam hoc  
ita sciuntur: ut eidem domino infirmitate carnis idcirco dixerintur:  
Quid nobis et tibi ieiunazarene  
Tenuisti ante tempore nos? Et la  
tum est in his verbis: quoniam in eis et rata scientia erat: et caritas non erat. Pe  
nam quippe suam formidabant ab illo non in illo iusticiam diligebant. Lat  
tum vero eis innotuit quantum volunt  
tantum autem voluit quantum oportuit:  
Sic innotuit non sicut angelis sanctis qui ei sunt quod dei verbum est:  
participata eternitate profunditur sed  
sicut eis terrenis innotescendum fuit  
ex quoque tyrannica quodammodo pot  
estate fuerat liberatus predestina  
tus in suum regnum: et gloria semper ye  
rare et veraciter semper eterna. In  
notuit ergo demonibus non quod quod est  
vita eterna et lumen immutabile  
quod illuminat pios: cui vivendo  
probide quoniam in illo est corda mundantur:  
sed per quedam temporalia sue vir  
tutis effecta et occultissimum signum per  
sentientem que angelicis sensibus etiam  
malignorum spirituum potius quam  
infirmitatibus hominum possent esse  
conspicua. Denique quando ea pau  
lulum superimunda iudicavit: et a  
liquanto altius latuit: dubitavit de  
illo demonum princeps. cumque tem  
ptauit an Christus esset explorans: quan  
tum se temptari ipse permisit: ut hoem  
quem gerebat ad infelicitatem tpa  
ret exemplum. Post illam vero temptatorem  
cum angelis sicut scriptum est ministra  
bat ei: boni utique et scientia: ac per hunc  
spiritum in modis meruendi et tremendi:  
magis magisque innotescerat. Et monitum  
quantus esset: ut ei iubent  
qui in illo contemptibilis vide  
ret carnis infirmitas resistere nullus audiret. **La. XXII.**

**Is.** sigil angelis bonis ois  
b corporeum temporeumque rex sci  
entia: quod inflantur demones  
villis est: non quod earum ignari sint: sed quod  
illio dei quod sanctificantur caritas ca  
ra est per cuius non tantum incorporeum: verum  
etiam immutabile et ineffabile pul  
critudine: cuius sancto amore inar  
descit: oia que infra sunt: et quod il  
lud est: non sunt: sequuntur ipsos inter il  
la regemunt ut ex toto quod boni sunt  
eo bono ex quo boni sunt profunduntur  
Et ideo certi etiam temporeum et mu  
tabilitate ista nouerunt: quod eorum per  
cipaces causas in tempore dei spectantur  
quod factum est in modis: quod causis quod  
dam probant: quoddam reprobant: cuncta  
ordinantur. Demones autem non eter  
nas temporum causas: et quodammodo  
cardinales in dei sapientia preplatur.  
sed quodammodo signorum nobis occultorum  
maior expieta multo plura quam ho  
mines futurae spectantur: dispositio  
nes quod suas aliqui pronuntiantur. Denique  
sepe isti nunquam illi oino falluntur  
Aliud est enim temporeum temporeum: et muta  
bilis immutabilitas spectare: eiusque tempore  
poralis et mutabilis modus sue volunt  
atis et facultatis: sacerdotem: quod demon  
bus certa ratione permisum est: aliud autem in  
eternis atque immutabilibus: dicitur  
quod in eis sapientia vivunt mutationes  
temporeum prouidere: deinceps voluntate quam tam  
certissima quam potissimum est divini  
spiritus ei participatio agnosceret: quod  
scientia angelorum recta discretio donatum  
est. Itaque non solum eterni: veretiam beatitudi  
bonum autem quod beatum sunt: de illis est etiam  
creatus. Illi quippe indeclinabilitate  
participatio et preplatoe profunduntur.

**Os.** si platoici **La. XXIII.**  
b malitiae deos per demones dicitur

**Capitulii. Libri. 4.**  
XXIIII  
a. Os  
b. si plato  
toni  
c. maluntur.  
z. In hoc  
capi. gra  
crat beat  
aug. diffe  
rentiam in  
ter bonos  
angelos et  
malos. et  
encomi  
one plato  
nico et bo  
nis angelis  
Et facit b  
duo. quia  
prior ostendit  
quoniam no  
biscum conc  
nunt et dif  
ferunt. Se  
cundo huic  
libro finit  
ipom. ibi.  
Nunc ita  
liberatur.  
In prima  
vo grec fac  
tria nam p  
mo ostendit  
quoniam po  
lito plato  
nico et bo  
nis angelos  
vocabat de  
os habet vi  
no et fa  
cros possit  
sustentare  
quod est  
enam advo  
ce. Et sicut  
hoc possit  
plato in  
tribuens li  
bri et fac  
conditam  
modo lo  
quendam cu  
sacra scrip  
tura quod es  
dicitur. tamen  
non dicitur  
deus vero  
bonis et  
es vocat.

*Liber mortuorum non dicitur sicut p*ro**

**IX**

Sed ibi.  
b. Tertio  
ramē cuī q*uo*  
nobis. tē.  
soluit quā  
dam dubi  
tationē in  
cidēcē. vi  
delicer et q*uo*  
boies aliq*uo*  
d*icitur* appella  
ti sunt i sa  
era scriptu  
raco q*uo* sur  
depopulo  
tei. q*uo* nō  
magis ēgē  
liboni qui  
sūt beatū  
immortales  
d*icitur* appella  
ti sunt. cū  
magis eis  
conueniret  
sic appella  
ri. Rato ē  
dicit augu  
stus. ne ni  
mia credo.

*Bart.* gret excellē  
ria angelo  
rū. p*ro*p*ri*et quā  
boies cole  
rent eos rā  
q*uo* deos su  
os. vnde et  
si appellari  
possent d*icitur*  
p*articipati*  
onēs. sicut  
z boies ap  
pellant. m  
d*icitur* hoīm n  
p*ro*n*dici* si  
cut d*mōes*  
d*icitur* gentiūz  
appellātū  
quia a gen  
tibus colu  
tur.

Tertio ibi  
e. Illud h*oc*  
q*uo* nos tē.  
ostendit in  
quo plato  
nici a nob  
q*uo* ea q*uo* de  
angelis bo  
ni tenem*re*  
discordant  
Intelligit  
h*oc* hic p*er*

cere eisq*uo* annumerare q*uo* a sūmo  
deo p*editos* deos scribit eorū au  
ctor. t*magis* plato: dicat q*uo* volūt. n  
enī cū eis d*eb̄o* x*trouersia* labo  
randū ē. Si enī eōs i*mōrtalē* immortales  
asserūt ut tū a sūmo deo factos: t  
si si sp*ecipios* s*er* eia q*uo* facti sūt adhe  
rēdo: b*ro*s eēdicūt: hoc dicunt q*uo*  
dicim*re* q*libet* eos nomē appellēt.  
Hāc autē platonico*x* eē sūnam sūc  
oīm sūue melior*re* in e*orū* l*ris* iueni  
ri p*ot*. Mā t*de ipo* noīe q*uo* h*omōi* im  
mortale*b*tām*os* creaturam deos  
appellāt: ideo i*nf* nos t*ipos* p*ene*  
nulla diffensio ē: q*uo* t*in i*nf*is* l*acr̄is*  
l*egit*: De*d*e*o**x* d*ñis* locut*re* est  
Et alibi. Confiteim*re* i*deo* deo*ru*.  
Et alibi. Rex magnus sup*oēs* de  
os. Illud autē v*bi* scriptum ē. Ter  
ribilis est sup*oīm* deos: cur di  
ctū sit deinceps ostendit. Sequit  
enī: Q*ui* o*ēs* d*ij* gentiū demonia  
d*ñis* autē celos fecit. Sup*oēs* g*o* de  
os d*ixit*: sed gentiū id est quos gē  
tes pro*dijs* habent: que sunt d*mōes*  
nia: ideo terribilis sub quo terro  
redio dicebant. Glenisti a*nī* t*ps* p*o*  
dere nos. Illud v*o* v*bi* d*icit*: de  
us de*o**x*: nō p*ot* intelligi deus de  
monio*x*: t*rex* magn*us* sup*oēs* de  
os: absit ut d*icāt* et rex magn*us* sup*oīa*  
d*emonia*. Sz hoīes q*uo* i*plō*  
de*i*: eadē*scriptura* deos appellat  
Ego in*q̄* d*ixi* d*ij* estis t*filii* excel  
sio*ēs*. P*or* itaq*uo* intelligi h*oī* deo  
rū deus q*uo* d*ictus* est deus de*o**x*: t  
sup*oīos* deos rex magn*us*: q*uo* d*ict*  
ē rex magn*us* sup*oēs* deos. b. Ele  
rū tamē cū a nobis q*rit*: si homies  
d*icti* sūt d*ij*: q*uo* i*plō* de*i* sūt q*uo* p  
angelos vel p*hoīes* allo*qtur de*  
q*uo* tomagis immortales eo noīe di  
gni sūt: q*uo* ea fruunt**ur** b*ritudine*: ad  
quā de*u* colēdo cupiūt hoīes que  
nire. Q*uid* respondebim*re* n*isi* nō  
frustra in*scripturis* sanctis exp*ōss*i  
us hoīes n*ūcupatos* deos q*uo* illos  
immortales et b*ro*s: q*uo* nos e*q*uelles  
futuros in*resurrectōe* p*mittitur*  
ne sc*z* p*pt* illorū excellēt*ia* aliquēz  
e*orū* nobis i*stituere* de*u* infidelis  
auderet i*firma*ta*re*. Q*o* d*in* hoīe fa  
cile ē ewitare. Et euidentius dici  
debuerūt hoīes d*ij* i*plō* de*i*: ut

certi ac fidētes fierēt: esse eū de*u*  
sūi: q*uo* d*ict* ē est d*ej* de*o**x*: q*uo* t*si* ap  
pellēt d*ij* immortales illi ac b*li* q*o*  
celis sūt: nō tū dicti sūt d*ij* de*o**x*  
id ē d*ij* hoīm in*plō* de*i* c*onstituto*  
rū: q*ub* dictū est. Ego d*ixi* d*ij* est*is*  
z filii excelsi o*ēs*. Hinc ē q*o* q*uo* apo  
stolus: Et si sūnt q*uo* dicant d*ij*: s*ue*  
in celo s*ue* in terra: sicuti sūnt d*ij*  
multi t*dnī* multi: nobis tū v*nī* de  
us p*ri*: ex q*uo* o*ia*: t*nos* i*in ipo*: t*vñ*  
d*ñs* i*esus* x*ps* p*que* o*ia*: t*nos* p*er*  
ip*im*. Mon m*ū* g*o* de noīe discep*ta*  
dum ē cū res ipsa ita clarasit ut a  
scrupulo dubitatōis aliena sit. Il  
lud x*o* q*uo* nos ex e*orū* imortalium  
btō*os* n*ūmero* missos angelos eē di  
cim*re* q*uo* dei volūtate hoib*annūci*  
arēt: illis autē nō placet: q*uo* hoc mi  
nisteriū nō p*illo* q*uo* deos appelle  
lat. i*immortales* t*bro*s. s*o* d*mōes*  
fieri credunt: q*uo* immortales tū nō  
etiā btō*os* audēt dicere: aut certe  
ita immortales ac btō*os*: ut tū demo  
nes bonos fideos sublimiter col  
locatos: t*ab hūana* p*rectatione*  
semotor*os*: quis noīs p*trouersia* vi  
deat: tū ita detestabile ē nomē de  
moniū: ut hoc modis oib*as* sancti  
angelis nos remouere debeam*re*.  
Hūc g*o* ita liber iste claudat ut sci  
am*re* immortales ac btō*os* quōlibet  
vocen*re* q*uo* tū facti t*creati* sunt me  
dios nō eē ad imortalitatē bt*ritu*  
dinē p*ducēdis* mortalib*os* miseris:  
a q*uo* v*traq*uo** differentia sepantur.  
Qui autē medij sūt cōem h*ūido* im  
mortalitatē cū sup*oīob*os**: miseria*z*  
cū inferiorib*os*: q*ui* merito malicie  
sūt miseris: bt*itudinē* quā si h*ūit* in  
uidere nob*pt* potius q*uo* prebere  
Und n*ihil* h*ūit* amici demoniū q*o*  
nob*dignū* afferat cur eos tāq*uo*  
iutores colere debea*re*: q*uo* pon*re* ut  
deceptores ewitare debea*re*. Quos  
autē bonos t*io* nō solū immortales  
veket*ia* btō*os* de*o**x* noīe l*acr̄is* t*sa*  
crif*cijs* p*pter* v*ita* bt*āmp* morē  
adipiscēdā colēdos putat: q*les* c*ū*  
q*uo* illi sūt q*libet* vocabulo digni  
sūt: nos eos velle p*talē* religiō*is*  
obsequuz n*isi* v*nū* de*u* colia q*uo* crea  
ti t*c* p*participatōe* bt*ū* sūt: adiuuātē  
i*ipo* i*seq*ntilib*o* diligē*re* dissere*re*.

platonicos  
apulcius t  
suos seq*u*  
ces. cui*o*/  
pinio d*me*  
distione de  
monū rep. Ps. 8*s*  
bara ē d*isi*  
fus et om in  
b libro q*o*  
etia*z* supra  
libro. viii.  
d Nunc  
ergo tē im  
ponit finē  
buic libro.  
continuans  
ca que d*iz*  
ca sunt in  
b libro ad  
ca que dice  
da lunti li  
bio primo  
sequenti.